

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК
СТАРОСАМБІРСЬКА ФІЛІЯ

Історико-краєзнавча секція

**ІСТОРІЯ ДОБРОМИЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ
СТАРОСАМБІРСЬКОГО РАЙОНУ**

Роботу виконав

Дзюб'як Володимир Богданович

Учень 11-А класу

Добромільської ЗСШ І-ІІІ ст.

Науковий керівник

Калита Іванна Миколаївна

Вчитель вищої категорії

Львів 2009

Зміст

I. ВСТУП

Добромилі – мальовничий куточок українського Підкарпаття

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

- 2.1. Зародження освіти в Добромиліському повіті
- 2.2. Новий підхід до шкільництва
- 2.3. Розвиток освіти в краї за часів польської окупації
- 2.4. Спогади колишньої вчительки пані Іванни Красевич
- 2.5. Розвиток шкільництва в Добромилі в часі і після Другої світової війни
- 2.6. Широкий розвиток радянського шкільництва в Добромилі
- 2.7. Роль виховної роботи в навчальному процесі школи
- 2.8. Відомі особи, що навчалися в Добромиліській школі

III. ВИСНОВКИ

I. ВСТУП

Доброміль – мальовничий куточок українського Підкарпаття.

Важніші події треба зберігати для
нащадків і записувати їх.

Іван Филипчак

Доброміль – типове галицьке містечко лежить недалеко від Перемишля, на самісінькому заході нинішньої України, поруч із кордоном, в оточеній пагорбами долині невеликої річки Вирви, притоки Вігора, що належить до басейну Сяну, який впадає у Віслу. Довжина Вирви - 32 км, площа басейну - 183 км². Бере початок ця річка у північно-східних схилах Beskidів.

За 6 км на південному сході від Добромиля, у долині річки Стривігор (інша назва Стрв'яз), лівої притоки Дністра, знаходиться місто Хирів.

На південній стороні від Добромиля видно три лісисті вершини Підкарпаття, що розташувалися випуклою дугою. Вони входять до складу вододілу басейнів Вісли і Дністра. Вершина, що знаходиться західніше, - г. Ільма висотою 621м над рівнем моря. Висота середньої вершини, Монастирської (Чернечої), 564м. Між ними бере початок невеличка річечка Ясенька, ліва притока Кравчика (впадає у Вирву). У долині Ясенки поміж пагорбами два села - Тарнава і П'ятниці, а трохи далі знаходиться село Рожеве - колишня німецька колонія Розенбург. На третій вершині, ближче до Хирова, на висоті 469м, збереглися руїни замку Гербуртів. Продовжує цю дугу на сході гора Радич (519м).

Північні вершини околиць Добромиля зайняли два кладовища - нове та старе, а також поля.

Від Добромиля до райцентру (Старого Самбора) - 24км., до Львова - 115км.

Загальна площа нашого міста – 312,8 га. Кількість населення – 4715чоловік.

Околиці були заселені ще з дуже давніх часів. Так, виявлені в сусідніх селах численні археологічні знахідки вказують, що в басейні Вирви вже в добу енеоліту (мідно-кам'яний вік) жила людина.

Перша письмова згадка про Доброміль датується 1374 роком, коли галицький господар Владислав Опольський передав ці землі родові Гербуртів.

Школа... Саме в ній плекається душа кожного, саме в ній формується особистість і громадянин. Школа завжди перебувала й тепер перебуває у вирі суспільно-політичних подій, вона – це маленька держава. Але держава незвичайна, яку треба по-особливому розвивати й берегти.

Вивчаючи історію своєї школи, я досліджую життя краю, всього народу, держави.

Сьогодні, маючи таку величну школу, ми не знаємо її історії. А це так важливо й необхідно.

Що спонукало мене до вибору даної теми?

По-перше, наш край перебував під впливом держав-загарбниць: Австро-Угорщини, Польщі, Радянського Союзу. Я хотів дізнатися, на якому рівні була школа в усі часи, який вплив мали держави-загарбниці на розвиток освіти в краї.

По-друге, 25 грудня 2005р. уведено в експлуатацію новий корпус школи потужністю 280 учнівських місць, збудованого за програмою розвитку соціальної інфраструктури, при сприянні НАК "Нафтогаз Україна". Беручи участь у святкових урочистостях з нагоди відкриття школи, будучи учнем 8-го класу, я дізнався, що ми не знаємо і не маємо історії своєї школи. Ще тоді у мене зародилася думка: зайнятися написанням історії школи. Тепер, будучи слухачем історико-краєзнавчого гуртка МАН, вирішив працювати над цією темою.

Вивчаючи матеріал вище згаданої теми, використав таку літературу:

Старосамбірщина I; Старосамбірщина II; Старосамбірщина III; Старосамбірщина IV, книгою під редакцією Я. Малик, Б. Вол, В. Чуприна "Історія української державності", книгою І. Лазарика "Добромільський край", книгою Ореста Фурдичка та Омеляна Леськів "Школа в Стрільбичах", книгою за редакцією кандидата філологічних наук Марини Мосієнко "Поза межами можливого: школа, якою вона є", районний часопис "Голос Прикарпаття".

Мені, здебільшого, стали у пригоді спогади живих свідків – вчителів: І. М. Красневич – 1923р. н., Л. М. На вольської – 1929р. н., С. П. Благуті – 1936р. н., Я. М. Яцика – 1929р. н. та інших свідків. За що їм безмежно дякую.

Я вважаю, що однією з цікавих і повчальних для сьогодення сторінок історії шкільництва є розвиток освіти на західно-українських землях, зокрема, в нашому Добромільському краї. Тут, завдяки сподвижництву національно свідомої інтелігенції, культурно-просвітницьких об'єднань, економічних товариств, релігійних організацій, зародилася справжня українська система освіти.

У вступі коротко викладаю історичні фактори, що вплинули на розвиток західно-українського шкільництва. В основній частині описую історію Добромільської школи, яка розвивалася під впливом держав-загарбниць: Австро-Угорщини, Польщі, Радянського Союзу.

У висновку пробую вказати великий вплив національно-свідомої інтелігенції на розвиток і розбудову шкільництва на західно-українських землях.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

2.1. Зародження освіти в Добромильському повіті.

У Добромильському повіті, як і повсюди в давній Україні, перші школи, правдоподібно, були засновані при катедрах та монастирях. Згодом організовувалися при православних та латинських храмах, а від XVII ст. – і при сільських.

Школи при православних міських церквах повинні були діяти із заснуванням при них братств. Таким чином, школа в Добромилі постала в XVII ст. У селах Добромильського повіту громадські школи почали з'являтися в другій половині XVII ст., найчастіше при новоорганізованих братствах. Окрім того, приватно можна було здобути початкову освіту у місцевого єврея. Такий стан освіти фактично зберігся до кінця XVIII ст., часу входження Галичини у склад Австрійської імперії.

На західно-українських землях, зокрема в нашому бойківському краї, завдяки сподвижництву національно свідомої інтелігенції, культурно-просвітницьких об'єднань, економічних товариств, релігійних організацій зародилася справжня українська система освіти.

У габсбурзьких володіннях загальна освіта населення була державною справою і пристосовувалася до назрілих суспільних потреб. Наприкінці 1774 року віденський уряд затвердив „Загальний шкільний статут для німецьких нормальних, головних і тривіальних шкіл у всіх спадкових землях”. Цим документом запровадив принцип загальної обов'язкової шкільної повинності, а також встановив три паралельних типи народної школи: парафіяльну однокласну з рідною мовою навчання, трикласну (тривіальну) і чотирикласну (нормальну) з німецькою мовою навчання. Народне шкільництво мало сприяти розширенню розвитку сільського господарства, а також промислів і ремесл. Піднісши освіту, австрійський уряд сподівався на збільшення виробництва, краще використання всіх джерел доходів, зростання кількості населення, підвищення військової могутності держави. За правління Йосифа II проводилися регулярні переписи дітей відповідного віку, були посилені караючі санкції за порушення шкільної повинності: за невідвідування накладалися штрафи у вигляді грошової оплати або відробітків під час ремонту школи, неграмотних не дозволяли брати учнями в цехи. Уся сфера освіти була організована на нових засадах, за єдиними планами і підручниками. Так школа була задіяна у сферу державної компетенції. Таким чином, з кінця XVIII століття австрійську систему народної освіти почали вважати зразковою у Європі.

На Старосамбірщині уряд приступив до реалізації шкільної реформи вже в 1777 році. При цьому перед Перемишльським єпископом поставили завдання навчати дітей по-українськи. Через це в 1780 році відбулася генеральна єпархіальна конгрегація. Вона ухвалила, що в кожній парафії має бути бакалавр, який „крім церковних послуг, має вчити української мови в школі, при церкві не тільки дітей священика, але й усіх парафіян”. Наступного року Перемишльський єпископ Максиміліан Рилло розпорядився, щоб „священики своїх синів передусім української мови добре вчили, і лише потім до латинських шкіл віддавали”. У зв'язку з цим швидко виникла низка так званих дяків. Вони діяли при сільських церквах, єдиним вчителем, як правило, був місцевий дяк, у хаті якого відбувалося навчання. За науку дякові платила сільська громада, але лише ті її члени, діти яких вчилися у школі. Збором коштів видав вїт.

За монаршим декретом 1781 року у всіх містах і містечках обов'язковими були тривіальні (початкові) школи, а тогочасна українська мова з 1787 року стала мовою навчання. Незалежно від кількості учнів у тривіальній школі працював один учитель. Він навчав релігії, письма (каліграфії), читання, усного рахунку, основи читання німецькою мовою. Перші підручники, за якими навчалися діти у цих школах (буквар, катехизм, читанка), були видані церковнослов'янською мовою. Відповідно до державного розпорядження в 1786 році відкрито тривіальну школу в Добромилі. Навчання у такій школі було п'ятиденне (понеділок-п'ятниця) і тривало з дев'ятої години ранку до третьої години дня. Кожної суботи учні мали одногодинне читання текстів Євангелія.

Із самого початку бракувало кваліфікованих учительських кадрів. Самі священники переважно були малограмотними. Перемишльський староста фон Меллер у 1783 році повідомляв губернське управління, що лише „один на тридцять священників має невелику освіту, багато з них не вміє писати, не спроможні говорити проповідей і вчити дітей катехизму”. Щоб виправити певною мірою становище й запобігти бракові вчителів, Йосиф II у 1786 році наказав у богословських семінаріях навчання вести українською мовою. На підставі декрету від 30 листопада 1784 року жоден священник не міг дістати парафії або продовжити на ній своє душпастирство, якщо не здав кваліфікаційного іспиту з тогочасної української мови.

Справа покращилася лише в другому десятилітті ХІХ століття. Для надання більшого розмаху шкільній справі у Перемишлі за ініціативою перемишльського каноніка і одночасно шкільного інспектора Івана Могильницького було створено „Товариство греко-католицьких священників”. Серед першочергових завдань воно ставило видання книжок тогочасною українською мовою. Восени 1817 року у Перемишлі запрацювала перша національна українська педагогічна школа - Дяко-вчительський інститут, директором якого став І.Могильницький. У ній навчали логіки, релігії, церковно-слов'янської, української та німецької мов, арифметики, письма, церковного нотного співу, етики та інших предметів.

Та все-таки учительство до своєї праці було підготовлене неоднаково. У Добромилі, за даними тематизму, у 1825 році працював один зразковий учитель Станіслав Новочинський

2.2.Новий підхід до шкільництва.

Певні зміни в шкільництві Добромільського краю відбулися в другій половині XIX століття. Новий шкільний закон, прийнятий після революції 1848 року, дозволяв учителям застосовувати досконаліші методи навчання. Із цією метою збільшився термін навчання на педагогічних курсах, де вивчали гігієну, фізику, природознавство, господарство, технологію, педагогіку, музику, гімнастику та інші дисципліни.

У справу поширення освіти активно втягнулися українські священики. Багато в цьому плані зробив Данило Геленович, який двадцять років (з 1839 по 1859) був Добромільським деканом та одночасно інспектором народних шкіл.

За періоду з 1846 по 1852р. число шкіл у його деканаті зросло щ 5 до 20, серед яких 16 були парафіяльними, а 4 – приватними. У 1865р. завдяки подвижницькій діяльності місцевого мешканця Турнера було відкрито ще 12 народних шкіл, з яких 9 тривіальних, а 3 парафіяльні. Усього в Добромільському повіті наприкінці XIXст. діяло 17 шкіл, у яких навчалася близько 1400 дітей. В середньому одна школа припадала на 3058 осіб.

У самому Добромилі продовжувала діяти тривіальна школа, яку відвідувало 250 учнів. У 1880-х роках уряд її реорганізував і утворив дві: чотирикласну для хлопців і трикласну для дівчат.

Значною подією в шкільному житті українців було відкриття в 1888 році при Перемишльській гімназії українських класів. Загальне керівництво ними уряд дотутив відомому педагогу, письменнику і громадському діячу Григорієві Цеглинському. У 1888-1889 н. р. у першому класі там навчалася 46 учнів, семеро з них було з Добромільського повіту. Згодом, коли число українських класів дійшло до 8 , віденський уряд утворив повністю самостійну українську гімназії (294 учні), директором якої став Г. Цеглинський.

2.3. Розвиток освіти в краї за часів польської окупації

Із 1919 року Галичина опинилася під польською окупацією. Це було наслідком воєнних дій України з Польщею та більшовицькою Росією.

Польський режим дуже погіршив становище українців в Галичині порівняно з періодом австрійського панування. Над нашим народом здійснювалися репресії. Окупанти закрили український театр у Львові, національні школи, гімназії та духовні семінарії, траплялися випадки пограбування бібліотек та знищення книг, написаних українською мовою. Голова товариства "Рідна мова" з міста Холма Зберезня 1920 року писав у листі до Симона Петлюри: "...Вже майже рік йдуть змагання народу і його інтелігенції за право горожанства і рідної мови, школи та релігії. Вже рік духовно стікаємо кров'ю і нема надії на будучину... Тут навіть сама назва "українець" береться під розвагу. Нам кажуть : "Нема українців, сов русіні". Така атмосфера нашого життя."

У липні 1920 року, в період радянсько-польської війни, Червона армія, вибивши поляків з Поділля, вступила на Галицькі простори, а вже 15 березня 1923 року рада амбасадорів Англії, Франції, Італії та Японії прийняла рішення передати Галичину Польщі.

Узявши в „обійми” українців, Польща гарантувала їм культурну автономію. Крім цього, в березні 1921 року, законодавчо закріпила за ними право навчати дітей у початкових школах рідною мовою. Навіть трьом галицьким воєводствам - Львівському, Тернопільському і Станіславському - надано статус самоврядування.

Обіцяне й узаконене не виконувалося. Натомість здійснювався страшний терор. Тільки за два роки (1919-1920) в концентраційних таборах побувало сімдесят тисяч українців.

На галицьких теренах польський уряд підпорядкував своєму міністерству освіти всю шкільну справу. Він заборонив видання українських газет і журналів, а також провів значні денационалізуючі заходи у Львівському університеті. Тому-то галичани перестали визнавати польську владу, хоча й до того мало хто з українців її визнавав.

І все ж, незважаючи на різноманітні адміністративні утиски, культура та господарське життя краю розвивалося. Його занепад, спричинений Першою світовою війною, тривав приблизно до 1925 року. Далі, і аж до 1939 року Галичина зробила певний крок уперед.

Але займанщина є займанщиною, тому польські можновладці не могли цього не бачити, а тим паче - не відреагувати.

„За наказом польського уряду (прем'єр Юзеф Пілсудський) у вересні - листопаді 1930 року в Галичині проведено пацифікацію - гострі репресії проти українського населення силами війська і поліції, знущання над провідниками українського політичного, громадського і культурного життя. По селах і містах знищено українські культурні установи, кооперативи, проведено масові арешти. Проти цих звірств протестувала церква (митрополит Андрей Шептицький) і політичні партії як перед польським (у сеймі і сенаті 26 січня 1921 року), так і перед міжнародними колами (Лігою Націй). Пацифікацію було проведено як відплату за саботажну акцію українських революціонерів, а також для

злякування українського населення під час підготовки до парламентських виборів.

Внаслідок терору і виборчих зловживань українці здобули тільки 27 мандатів до сейму і 5-до сенату.

Таким чином, у Галичині, в Надсянні, на Лемківщині, Підляшші, Західній Волині та Західному Поліссі польська влада запровадила поліцейний режим. Цьому режимові протиставилася Організація Українських Націоналістів - єдина і реальна тоді політична сила.

Одночасно по галицьких містах і селах набирала розмаху полонізація сіл. Для того, аби школа стала утраквістичною (тобто польською) вистачало наявності в селі бодай кількох сімей польської національності.

2.4. Спогад колишньої вчительки - пані Іванни Красневич

В Добромилі на той час проживало дуже багато поляків.

Місцева мешканка Красневич Іванна Миколаївна, 1923 р.н., пенсіонерка, вчителька початкових класів Добромильської середньої школи розповідає, що в перший клас до школи пішла у віці 6 років, в 1929р. директором освітнього закладу була полька Гадзінська. Школа була семикласною. Дівчата і хлопці вчилися в різних корпусах. Школа для дівчат знаходилася в приміщенні теперішнього терапевтичного відділення Добромильської районної лікарні. Для хлопців - у приміщенні теперішньої спецшколи - інтернату. Викладання предметів проводилося польською мовою, але одночасно серед дисциплін були українська граматики та читання. У молодших класах вивчали арифметику, польську мову, малювання, співи, фізкультуру. Релігію проводили два рази на тиждень польською мовою. Навчання щодня починалося з молитви. На той час парохом був отець Гораєцький.

У класах було до 40 учнів, серед них , крім українців , навчалися поляки, євреї. Учителями початкових класів були Сувальд і Серединська.

У першому класі замість зошитів учень користувався плитковою(кам'яною) дошкою (табличкою), на якій писалиприв'язаним о неї графітовим олівцем (рисіком). Запис на табличці стирався гумкою на другий день у школі. Починаючи з другого класу, учні писали звичайним олівцем у зошитах в клітинку і в лінійку.

Виправлення робилося також гумкою , або - пальцем. Чорнилом користувачилися з третього класу.

У школі функціонували гуртки: предметні, драматичний, хоровий, художній. Шкільна бібліотека створювалася одночасно із заснуванням школи. Учні підручниками не забезпечувалися, а купували самі.

У Добромилі ще на той час була ще польська гімназія, яка знаходилася в приміщенні колишньої вечірньої школи. Українська гімназія була в Перемишлі. Директором Добромильської гімназії був Загаєвський. У гімназії в основному навчалися діти городян, які займали чиновницькі посади в урядових установах, торгівлі, на підприємствах. Навчання було платним ,що було важкодоступним. До студентів-українців застосовувалася дискримінація. Особливо до дітей,чиї батьки яких проявляли національну і громадську активність, були членами національних, громадсько-політичних і просвітницьких організацій. У перший клас гімназії приймали учнів після закінчення 4-х класів загальноосвітньої школи. Навчання тривало 8 років.

Форма одяжі гімназистів була темно-синього кольору: берет, спідниця для дівчат у вузьку складку, піджак. На лівому рукаві - нашивки „№624”, тобто номер гімназії, а також полоски у молодших класах сині, у старших-фіолетово-бурдові. Носити шкільну форму у гімназії було обов'язково.

2.5 Розвиток шкільництва в Добромилі в часі і після Другої світової війни

Подальшу долю західно-українських земель визнав радянсько-німецький пакт про ненапад від 23 серпня 1939р. Одним із його безпосередніх наслідків став поділ Польської держави.

Ряд заходів радянської влади був спрямований на розвиток західно-українського краю, зокрема у справі українізації та зміцнення системи освіти. До середини 1940р. у Західній Україні налічувалося близько 6 900 початкових шкіл, із них 6 тис. – українських. Українська мова стала мовою викладання у перейменованому на честь Івана Франка Львівському університеті – давньому бастионі польської культури.

Але дуже швидко радянська адміністрація приступила до ліквідації основних осередків суспільно-політичного життя українців.

Приєднання "по-сталінськи" дало змогу західним українцям ознайомитися з радянською системою, яка стала для них негативним досвідом, у результаті чого багато хто дійшов висновку, що "більшовицька" влада – тоталітарна, антинаціональна.

Сталінський режим прагнув якомога швидше покласти край ненависній йому національній свідомості та визвольному рухові українців. Почалися певні перемини і в школі.

Київське книжкове видавництво „Радянська школа” одержало партійне зайдання мерщій забезпечити вчителів західноукраїнських шкіл навчальними програмами, а учнів підручниками. Так званім централізованим способом у галицькі школи стали доставляти різноманітні агітаційно-пропагандистські посібники. Діти мали знати, що СРСР – їх єдина батьківщина, що вони живуть в Союзі Радянських Соціалістичних Республік, невід'ємною складовою якого є Україна, що в цій неподільній країні живе більше ста народів і всі вони – друзі та брати, а всім народам вказує шлях велика партія більшовиків.

Хрестоматія з української літератури для 7 класу видана тією ж „Радянською школою”, наче закріплювала більшовицьку дружбу народів, подаючи поряд із творами Великого Каменяра та Дочки Прометея-твори Янки Купали, Галактіона Табідзе, Сулеймана Італьського, Джамбула Джабаєва. Цей же підручник (видання 1940 року) в розділі „Радянський фольклор” демонструє такі „шедеври” як „Два соколи” („перший - Ленін, другий - Сталін, а довкола них звелись соколята...”), „Славний маршал Ворошилов”, „Пісні про Щорса”, „Пісня про Чапаєва”, „Ленінська правда”, „Конституція-радість і щастя”.

А ще, більшовицька пропаганда не переставала засмічувати свідомість вже дорослих галичан тим, що „при єдиній дії пролетарів великоруських і українських вільна Україна можлива, без такої єдності про неї не може бути й мови”.¹¹

Тому, власне, з того короткого періоду шкільництва старше покоління добромільчан не дуже має про що згадувати. Інша справа подальші часи.

Війна, німецька окупація... На етнічних українських землях колишньої Польської держави і на тих територіях, які 17 вересня 1939 року окупувала Червона Армія, виникають українські школи, громадсько-культурні організації, у тому числі й молодіжні. Цей процес, до якого німецька влада ставилася спочатку толерантно, проходив спонтанно.

---

¹ Ленін В. Твори, т. 20. – 14 с.

Легалізований німцями Український Центральний Комітет (УЦК) під керівництвом Володимира Кубійовича координував роботу народних шкіл та різних громадських організацій. У Кракові він розгорнув видавничу діяльність, вирішивши, таким чином, проблему підручників. А взагалі, в питанні розвитку шкільництва УЦК доволі успішно співпрацював з німецькою владою. Це був орган самоврядування, який на державному рівні створював нові (подекуди семикласні) школи та фахові курси.

Кожен навчальний заклад забезпечувався педагогічними кадрами, а вони, відповідно зарплатнею. На всі дисципліни розроблялися науково і методично обґрунтовані програми.

Отже, опинившись під німецькою окупаційною владою, школа в Добромилі, як і всі інші навчально-виховні заклади краю, залишилася українською.

Німці, на відміну від поляків чи більшовиків, ще не карали за синьо-жовті барви, за гімн „Ще не вмерла Україна”, за відзначення національних свят.

Необхідно відзначити, що, як і до війни, значну частину виховної роботи школа перенесла до читальні товариства „Просвіта”. Школа мала яскраво виражену національну мету і над нею працювала.

Але війна-війною та й окупант був окупантом. Що з того, що німецькі порядки в Галичині, порівняно з Великою Україною, були менш суворими, якщо від найманців не було чути обіцянок із приводу відбудови української державності. А наші люди так надіялися. З утвердженням окупаційної влади культурно-освітня діяльність в Україні стала зазнавати серйозних репресій. На основі Закону про відокремлення школи від церкви і церкви від держави було припинено вивчення релігійних дисциплін.

Усі культурні товариства, зокрема, „Просвіта”, були ліквідовані. Допускалася тільки початкова освіта, чотирикласні народні школи. Під знаком питання опинилися школи з п'ятьма, шістьма, сімома класами. Добромильську школу ця недоля якось обійшла.

Війна ще тривала. А у вересня 1944 року в Добромилі була заснована середня (десятирічна) школа в приміщенні теперішньої спецшколи-інтернату. Директором на той час був Шевченко. Заробітна плата вчителів в 1944 році становила 44 рублі. Уже на той час педагогів нагороджували грамотами за особливі успіхи у праці.

Ленінською медаллю була нагороджена вчителька Кононович Ольга Василівна. Відмінниками народної освіти відзначали вчителів молодших класів - Іваника Степана Степановича та Красневич Іванну Миколаївну.

На жаль, доля розпорядилася так, що Україна надовго потратила під російську займанщину. А що це їй коштувало, знає кожен.

Протягом 1946-1949 років ліквідовано чимало культурних здобутків нації. Осуджено й заборонено „Історію України”, видану в 1943 році. Тим часом, Радою міністрів УРСР схвалено дуже близький до російського новий український правопис.

Якою була радянська влада і створене нею суспільство, такою мусила бути й освіта. На всіх її ступенях в основу викладання дисциплін була покладена більшовицька, а з 1949 року - комуністична ідейність і партійність. А втім, це одне й те ж. Вчитель мав „перебудовуватись” у „світлі рішень” того чи іншого з’їзду, або пленуму.

Як „орудие розвитку боротьби”, в 1948 році вийшов „Русский язык” для шкіл з українською мовою навчання. Пояснювальна записка до програми з цього предмета розпочиналася ленінським: „Язык Тургенева, Толстого, Островського, Чернышевского-велик и могуч”.

А далі-, школа об'язана виховувати в учасихся любов к великому и могучему русскому языку, чувства советского патриотизма и национальной гордости”.

Художня література використовувалася „як засіб боротьби проти пережитків капіталізму в свідомості людей, зокрема, проти пережитків націоналізму”. Не могли вчителі пояснити дітям, що український націоналіст-це патріот. Їм самим твердили: „Пережитки капіталізму в свідомості людей далеко живучіші в галузі національного питання, ніж у будь-якій іншій галузі. Вони живучіші, бо мають можливість добре маскуватися в національному костюмі”. Це висновок „вождя усіх часів і народів - „Йосифа Сталіна”.²

Вже з другого класу діти знайомились зі шкільними роками Леніна і Сталіна, яких наказували любити, зате про рідну Україну, її героїв-ні слова. Про це свідчить читанка Т. Горбунцової, видана в Києві „Радянською школою” у 1945 році.

Короткий курс історії СРСР, написаний А. Шестаковим у 1945 році для учнів 4 класу, аж надто перенасичений темами Жовтневої революції.

Громадянської і Великої Вітчизняної воїн, Сталінських п'ятирічок. Щодо Київської держави, то розповідь про неї разом з ілюстраціями ледь вмістилася на шістнадцяти сторінках.

У програмах з географії навчальний матеріал розподілено так, що темі ”Краєзнавство” просто-напросто забракло місця.

Однозначно сприймається початок пояснювальної записки до програми з біології (1948р.): „Розширити перед учнями матеріальність процесів життя тваринних і рослинних організмів і протиставити науково-матеріалістичний світогляд ідеалістичним поглядам на живу природу”.

На цьому та йому подібному методичному матеріалі, на таких та інших підручниках формувалося світобачення повоєнних поколінь українських школярів.

Зі спогадів вчительки - пенсіонерки української мови і літератури, колишньої російської школи, Навольської Любові Миколаївни, жительки Добромиля, я дізнався, що в нашому містечку існувала восьмикласна школа з російськомовним навчанням у будинку, де тепер терапевтичне відділення лікарні. Усі предмети викладалися російською мовою, але обов'язковим було вивчення української мови та літератури. У дев'ятому та десятому класах школярі - росіяни продовжували навчання в Добромильській середній школі. Вчилися діти росіян – жителі Добромиля, а також Хирова, Нижанкович, Губичі, Мігово.

---

² Вопросы ленинизма. Москва, изд. XI, - 474с.

2. 6. Широкий розвиток радянського шкільництва в Добромилі

В 1961 році Добромильська середню школу переведено в приміщення військових казарм, які були збудовані в 1953 році, а в 1953 році школі ще додано приміщення колишнього будинку староства. У 1986 році школі віддали ще колишній будинок тюрми на площі Ринок, яка існувала в Добромилі до 1963 року. Тут розміщено слюсарну, столярну та швейну майстерні, обладнано приміщення для обслуговуючих категорій трудової діяльності. До 1993 року середній школі як структурна одиниця підлягала школа-інтернат, що по вулиці Галицькій, 20. Спочатку тут навчались учні початкових класів, а в 1965 році переведено ці класи в приміщення колишнього будинку староства. Приміщення школи-інтернату було реконструйовано під гуртожиток для учнів, які проживали в навколишніх селах.

Директорами Добромильської середньої школи були в 1944-1947р.р. - Шевченко, у 1947-1954 - Михайличенко, у 1954-1955 - Василенко, у 1955-1959 - Андрощук, у 1959-1965 - Михайлик, у 1965-1991 - Андрощук, а з 1991 року - Керницький.

Заступниками директора школи з навчальної роботи були: Яцик Я.М., Чайківська Г.К., Шатинський Б.Ф. Заступником директора школи з виховної роботи була Блуга та С.П., а з 1989 року - Калита І.М.

Керівництво школи завжди вмiло організує навчально-виховну та господарську роботу. Їх стиль-бути вимогливими до себе і вчителів, учнів та їх батьків, ставити актуальні завдання, створювати атмосферу довіри, розвивати творчість, захоплювати кожного ентузіазмом, відповідальністю за кінцевий результат праці, зібраністю і цілеспрямованістю. Самовідданість керівництва школи швидко давала результати. Добромильські учні ставали призерами олімпіад, переможцями мистецьких оглядин і спортивних змагань, зміцнювалася матеріально-технічна база школи.

Із вересня 1959 року в місті створено предметні гуртки (літературний із секціями української і російської літератури), математичний, географічний, біологічний з лекціями про кролівництво і бджільництво, хімічний, іноземної мови (німецької та англійської), історичний. Крім них створено також інші гуртки: юних техніків, спортивний із футбольною, стрілковою секціями, художньої гімнастики, легкої атлетики, волейболу, баскетболу; драматичний, хоровий, танцювальний, "Умілі руки".

У 1969 році в школі організовано гуртки радіолюбителів, кінодемонстраторів, краєзнавчо-туристичний, екскурсиводів музеїв, квітководів, агрохіміків, молодих господарок, червонодеревників.

У 1986 року почали зараховувати до школи учнів, яким на перше вересня виповнилося 6, а також 7 років. Із 1988 року створено в школі класи з поглибленим вивченням математики, (починаючи з 9 класу).

Основним виміром навчального процесу стала успішність, яку штучно „підтягували” під 100 відсотків. Такою була державна тенденція, адже вирішувалося питання обов’язкової середньої освіти. Добромильські вчителі, як і їх колеги з інших шкіл, ставилися до цього критично, але змушені були потурати явному окомозамилуванню, яке, зокрема, стосувалося невстигаючих учнів. Рідко кого залишали на повторний курс, проте Похвальні листи, Грамоти видавали справжнім відмінникам, і медалістами ставали достойні.

У 1970 році подешевшали підручники, школа вдалась забезпечилася канцелярським і наочним приладдям. Уже існувала кабінетна система навчання, що давало змогу збагатитися всім необхідним для більш якісного проведення уроків.

У школі керувалися методикою 4-х етапного комбінованого уроку, розробленою заслуженим учителем України Михайлом Шашкевичем. Метод диференційованого підходу до учнів став нормою праці кожного вчителя-першооснови внутрішкільного життя.

Протягом 70-80 років Добромильська школа, як і всі українські, що були в УРСР відчула інтенсивний процес русифікації, що взяв початок ще з 1720 року, коли російський цар Петро I заборонив книгодрукування українською мовою. 1938 рік - Сталінська постанова про обов'язкове вивчення російської мови в Україні стала документом довгострокової дії. Після неї в 1978 році з'являється „Брежнєвський циркуляр” про поглиблене вивчення та викладання цієї мови та літератури. Андроповський указ ще більше посилив вивчення російської мови в школах. Оформлений під Постанову ЦК КПРС, він став втілюватись у життя, починаючи з 1983 року. Врешті, Постанова Пленуму ЦК КПРС (1989 рік) "Про єдину офіційну державну мову (російську) в СРСР". Ось так рубали наше мовне коріння.

У 1977 році повсюдно завершено перехід на нові програми та підручники, а вже наступного - додалося вивчення нової Конституції СРСР. Для цього використовувались уроки історії, географії, української та російської літератур, а також позаурочний час.

За програмою так званої політичної освіти вчителів змушували вивчати Брежнєвські агітки „Мала земля”, „Відродження”, „Цілина”. Це була ще одна чергова партійно-політична кампанія, „відмахнутися від якої означало натрапити на доволі серйозну неприємність. Але, крім ревних пропагандистів, ніхто особливо цими „творами” не переймався, оскільки всі знали який із Брежнєва державник, а тим паче - літератор. Тому, так чи інакше, формально все було на „висоті”.

У школі дбали про розвиток фізичної культури і спорту. Наявність у школі обладнаного спортивного залу, спортмайданчиків, прекрасного шкільного стадіону сприяла роботі секцій, підготовці учнів до змагань, про які варто розповісти докладніше. У 1985 році призером області з баскетболу став Кіт Микола - нині президент ФК „Мукачево”, який протягом багатьох років являється чемпіоном Закарпаття.

1988 рік - чемпіонами району з легкої атлетики та призерами області (Ш загальнокомандне місце) стали: Савків Володя - біг 700м - 23,5 с,

Таращанський Юра - біг 3000м - 9,1хв, Хомічак Василь - біг 400м - 54,8 сек,

Потічна Тетяна - біг 100 м - 3,4сек. (Ш місце в області).

1989 рік - Петрик Микола здобув Ш місце в обласних змаганнях з легкої атлетики (стрибки в довжину - 6,25м), Левшуков Андрій - II місце (біг 100м за 11,6 с), Гадевич Микола - призер (біг 800м - 2,03хв).

Чемпіони 1989 року в районних змаганнях з гандболу, футболу: Кузян Микола, Яворський Володимир, Гарванко Степан, Мартинів Андрій, Загорбенський Олег, Гадевич Микола, Благута Анатолій, Голубицький Роман, Дикий Олег.

Кращі спортсмени школи серед дітей віком до 1991 року: Гера Володимир - призер області у змаганнях зі стрибків у висоту (результат - 185см), а також з футболу, баскетболу; Кіндзерський Юрій - призер обласних та районних турнірів з футболу і баскетболу - тепер президент ФК „Львів”.

Учительська праця, наполегливість учнів принесли школі заслужене визнання в 1972-1973 н.р. Учні школи у ІІ районному турі зайняли ІV місце з фізики, ІІІ - з математики, біології, хімії, ІІ - з англійської мови. У 1973-1974 р.р. у районі - І місце з хімії, ІV з фізики та математики. В ІІІ турі предметних олімпіад у Львові брали участь три учні з математики та хімії, а також один з фізики.

У 1974-1975 н.р. у районі зайняли І місце з хімії та математики, УІ місце з фізики. 10 учнів школи брали участь в обласних предметних олімпіадах.

У 1982-1983 н.р. з математики, географії, англійської мови у районній олімпіаді посіли І місце; з української мови та літератури, фізики-ІІ, хімії -ІV.

У 1983-1984 н.р. учні школи завоювали І місце на районних предметних олімпіадах з фізики, математики, біології; ІІ місце- з хімії, російської мови та літератури; ІV - німецької мови. В обласному турі брало участь 4 учні з фізики, 3 учні з математики.

У 1988 році учні школи стали переможцями у районній олімпіаді з математики, англійської мови, російської мови та літератури, посіли ІІ місце з інформатики, ІІІ - з фізики. У цьому ж році учні школи брали участь в обласній олімпіаді з математики, біології, інформатики, фізики, російської мови та літератури.

У 1990 році в районі добромільські школярі посіли І місце з географії, іноземної мови, ІІ місце з фізики, математики, ІV- з української мови та літератури, V - з хімії та біології. І в обласній олімпіаді з математики, фізики, географії, української мови та літератури брали участь учні нашої школи. Загорбенський Роман виборов ІІ місце з фізики в обласній олімпіаді.

У школі особливу гордість становлять відмінники навчання, медалісти. Добромільську школу в цьому відношенні характеризують такі показники:

Рік навчання рр.	К-ть вчителів	К-ть учнів	К-ть випускників	Нагороджено медалями	
				золотими	срібними
1	2	3	4	5	6
1947-1948	25	676	23	-	1.ДорошукЛідія 2.Коваль Богдан
1948-1949	27	680	23	-	-
1949-1950	27	664	28	-	-
1950-1951	26	653	25	-	-
1951-1952	26	611	34	-	-
1952-1953	27	593	31	-	-
1953-1954	28	612	23	-	-
1954-1955	30	657	24	-	1.Ткаченко Володимир 2.Сувальд Станіслав
1955-1956	40	690	44	1.Паславська Дарія	1.Савга Орест 2.Василечко Зенон
1956-1957	42	677	43	1.Капусняк Лідія	-
1957-1958	40	683	55	1.Красневич Марія 2.Угрин Марія 3.Вовчик Таня 4.Турчин Ольга	-
1958-1959	45	717	42	-	-
1959-1960	44	770	36	1.Грицик Олексан.	1.Бірка Ігор

Рік навчання рр.	К-ть вчителів	К-ть учнів	К-ть випускників	Нагороджено медалями	
				золотими	срібними
1	2	3	4	5	6
				2.Ленько Марія	
1960-1961	44	840	68	1.Моцяк Антоніна 2.Коростенська М. 3.Одушкін Волод. 4.Крук Семен 5.Рейнерович Юр.	-
1961-1962	46	936	Випуску не було	Перевед. у 11кл.	
1962-1963	47	1090	37	1.Безделова Тамара	-
1963-1964	50	1033	41	-	-
1964-1965	52	1059	58	1.Голод Андріана 2.Лескович Галина	1.Хомічак Ігор 2.Киріяно Микола
1965-1966	57	1146	153	1.Мацей Михайло 2.Іваник Ярослав 3.Слотияк Олексій	1.Трицецький Нестор 2.Більо Петро 3.Лилак Микола 4.Шатинський Степан 5.Пономаренко Євген 6.Кирієнко Анатолій 7.Панфілова Лариса
1966-1967	61	1149	90	1.Алексевич Євген 2.Гур'єва Люба 3.Камська Данута	1.Яцик Галина 2.Цирульник Олекс. 3.Білик Оксана 4.Гавриш Марія 5.Лилак Василь
1967-1968	71	1134	62	-	-
1968-1969	65	1184	75	-	-
1969-1970	68	1168	78	-	-
1970-1971	68	1189	99	-	-
1971-1972	75	1168	127	1.Подоляк Галя 2.Горецька Іра 3.Годяк Люба 4.Шайдич Тарас 5.Савган Галя 6.Хомічак Любом.	-
1972-1973	74	1179	131	1.Шурак Ольга 2.Прокоп'як Ольга 3.Герєга Марія 4.Бандура Волод. 5.Андрощук Оля	-
1973-1974	68	1147	121	1.Войтів Марія 2.Назаревич Галя 3.Війтів Леся 4.Матіяш Микола	-
1974-1975	68	1104	172	1.Мацей Люда	-

Рік навчання рр.	К-ть вчителів	К-ть учнів	К-ть випускників	Нагороджено медалями	
				золотими	срібними
1	2	3	4	5	6
				2.Токар Юра 3.Яцик Леся 4.Сарахман Галя 5.Павлович Вікт-ія 6.Смеречанська Т.	
1975-1976	61	1011	138	-	-
1976-1977	59	1017	166	1. Маршудова А. 2.Фартушок Уляна 3.Шатинський Ю. 4.Бандура Юрій 5.Горецький Борис	-
1977-1978	68	932	139	1.Макара Галя 2.Масник Оля 3.Гриц Тарас	-
1978-1979	68	930	141	1.Омельченко Галя 2.Марущак Леся 3.Легка Віра 4.Мацько Галя	-
1979-1980	69	897	111	1. Калужинська Оксана 2.Паберівська Валентина 3.Андрощук Тарас 4.Венцик Галя	-
1980-1981	67	912	134	1.Маринович Оксана 2.Антонець Ліда 3.Вонсович Галя	-
1981-1982	67		115	1.Беницька Оксана 2.Гамеляк Галя 3.Плетеницька Юлія 4.Богачик Лариса 5.Скигар Надя	-
1982-1983	67	845	-	-	-
1983-1984	68	806	97	1.Мазур Олег 2.Паберівський В.	-
1984-1985		753	94	1.Войтів Андрій 2.Фойдер Леся 3.Бац Олександра 4.Чура Андрій	-

Рік навчання рр.	К-ть вчителів	К-ть учнів	К-ть випускників	Нагороджено медалями	
				золотими	срібними
1	2	3	4	5	6
1985-1986		809		1.Антонець Тетяна 2.Снігар Леся 3.Пелиш Ігор 4.Шедна Галина 5.Тритяк Надія	1.Медвідь Іван 2.Андрух Уляна 3.Більо Галина 4.Рудзінська Оля 5.Яцина Оксана 6.Гавриляк Тарас
1986-1987		842	95	1.Мартинишин О. 2.Калужинська Н. 3.Кукура Андрій 4.Дземан Павло 5.Маринович Ж. 6.Турко Олена	1.Гашак Наталя 2.Кіцула Володимир 3.Петрик Руслана 4.Старобрянська Н.
1987-1988		779	102	1.Трицецький Св. 2.Мацько Віра 3.Зельвак Андрій 4.Дружиніна Леся	1.Іваник Наталя 2.Михалюньо Леся 3.Шпирна Оксана 4.Волошин Леся 5.Груца Леся
1988-1989		704	74	1.Бац Олександра 2.Гуль Тетяна 3.Медвідь Марія 4.Петрик Леся 5.Мацько Наталія	1.Паберівська Оля 2.Чехар Руслана 3.Писарик Люба 4.Благуа Анатолій 5.Петрик Микола
1989-1990		858	90	1.Гадевич Микола 2.Куць Руслана 3.Левшуков Анд. 4.Мілян Богдан 5.Фуревич Микола 6.Фартушок Леся	1.Петрик Руслана 2.Гельжинська Ліля 3.Гладь Степан 4.Дзяма Руслана 5.Кузян Богдан 6.Михалюньо Люда 7.Мушинська Галя 8.Фартушок Андрій
1990-1991		845	66	1.Войтович Олег 2.Гик Дмитро 3.Дутко Ольга 4.Кіцула Оксана 5.Рудзінський А. 6.Протасенко Ок. 7.Яцик Марія	1.Олійник Оксана 2.Роман Олег 3.Юрків Ганна 4.Войтович Ярина 5.Сташко Оксана

Ніхто із медалістів та відмінників навчання, які вийшли зі стін школи, не залишився поза здобуттям вищої освіти. Так, Савга Орест (випуск 1956р.) – став лікарем, Паславська Дарія – навчалась в Львівському університеті ім.І.Франка – викладає в одному із Львівських технікумів; Турчин Ольга (1958) – викладач Томського медінституту. Медалісти-випускники 1972р. – Подоляк Ганна – лікар; Горецька Іра – лікар; Шайдич Тарас – інженер; Совган Галина – інженер; Хомічак Любомир – викладач Київського

технологічного інституту, декан одного з факультетів. Медалісти – випускники 1973р. Андрощук Ольга – інженер; Бандура Володимир – доцент Київського університету ім. Т.Шевченка, посол України в Бельгії (помер); Герєга Марія – вчитель хімії Добромильської СШ; Прокоп'як Люба – бухгалтер.

Згідно наказу Міністерства освіти УРСР від 19.08.1967р. «Про підготовку учнів середніх і восьмирічних шкіл по захисту від зброї масового знищення» в школі введено в 5-х – 7-х класах навчання з цивільної оборони (в позаурочний час) і обладнано кабінет цивільної оборони. На курси для навчання з цивільної оборони направлено почергово всіх класних керівників та старших піонервожатих.

Із метою дальшого покращення роботи з організації цивільної оборони у школі створено формування по цивільній обороні для захисту працівників, учнів, шкільних приміщень та майна. Регулярно проводились теоретичні та практичні заняття. Школа забезпечена табельним інвентарем за рахунок бюджетних коштів та шефської допомоги військових частин .

Згідно з Постановою Ради Міністрів СРСР № 289 від 28.04.68р. з 1-го вересня 1970р. введено початкову військову підготовку для юнаків і дівчат 9-10 класів. Для здійснення керівництва військово-патріотичним вихованням учнів школи призначено Раду під головуванням директора школи, до її складу входили вчителі та учні. Було створено такі секції з військово-патріотичного виховання: агітаційно-масова; оборонно-масова; гурткова робота; робота серед допризовників; взаємозв'язок із військовими частинами.

30 листопада 1979 року проводився Всесоюзний огляд безпеки дорожнього руху з метою пропаганди правил дорожнього руху за рахунок бесід вчителів , зустрічей з працівникам ДАІ. Організовано в школі загін юних інспекторів дорожнього руху , школа взяла участь у Всесоюзній вікторині «Світлофор».

2. 7. Роль виховної роботи в навчальному процесі школи

З метою покращення роботи з учнями в позаурочний час ,у вихідні та святкові дні, і під час канікул створено клуб вихідного дня в січні 1980р. Проводились спортивні змагання, ігри, тренувальні заняття, концерти, читацькі конференції, вечори відпочинку .

Протягом усього радянського часу життя Добромильської школи мало чим відрізнялось від інших навчальних закладів. Проводились заходи на вивчення матеріалів партійних з'їздів, пленумів, виконання планів п'ятирічок. До знаменних дат у житті соціалістичного суспільства (день народження В.І.Леніна, річниці утворення піонерської та комсомольської організацій, 1 травня, річниці Жовтневої революції та інших) – проводились концерти, конкурси, оголошувалися суботники.

Як і скрізь, у школі було створено піонерську та комсомольську організації.

Благута Софія Петрівна, вчителька-пенсіонерка, жителька м.Добромиля, розповідає:

- Вся виховна робота в Добромильській середній школі в шістдесяті роки велася комплексно через жовтеньські групи, піонерську організацію, комсомол. Всі ці ланки зв'язані між собою.

У школі в ці роки навчалось 1200 учнів. З 1961 року вся робота по військо-патріотичному вихованню велася відповідно до плану роботи Всесоюзної операції «Зірниця». А так, як наша школа знаходилась в прикордонній зоні, ми організували загони юних друзів-прикордонників. В роботі нам допомагали воїни-прикордонники. Наш загін ЮДП (юний друг прикордонника) з 1962 році займав постійно перше місце в районних та обласних змаганнях юних прикордонників. У 1962 році на обласному зльоті ЮДП отримали перехідний червоний прапор учні Добромильської середньої школи. Роботою ЮДП керували учні-старшокласники Кириєнко Микола, Пономаренко Володимир, Кукура Андрій, Щуняк Анатолій, Чуков, Якуб Анатолій, Опришко Іван. Загін ЮДП був нагороджений путівкою до міжреспубліканського табору на зліт, який працював в Білорусії, недалеко від міста-героя Бреста.

З 1963 року по 1970 рік в районі с. Катино –Мігово працював палатковий табір ЮДП , де інструкторами були воїни-прикордонники, а члени ЮДП свої заняття застосовували на практиці, ходили в наряди на охорону прикордонних рубежів.

З 1961 року в школі працював загін юних пожежників . Члени цього загону проводили роботу по роз'ясненню правил протипожежної охорони в дитячому садку, в усіх класах школи, брали участь у змаганнях з протипожежних видів спорту. У роботі допомагали працівники пожежної частини м. Добромиля Січка Богдан, Бахівський Ярослав. Кращими членами були учні старших класів Голембйовський, Опришко Іван, Січка Іван, Лучишин Богдан.

У школі працював туристичний клуб «Пошук» . Члени клубу здійснювали туристичні походи з метою вивчення рідного краю, його історичного минулого. Здійснили піші походи до укріплень Першої світової війни в районі прикордонної застави , с. Циків, Нижанковичі, на Спаський камінь біля Тершова, Стрільки. Здійснили комбінований похід (пішохідний і автобусний) по Закарпаттю, похід до Синевиру (озера в Закарпатті), в Міжгір'ї, побували в Мукачівському замку, в Левицькому, Середнянському, Ужгородському замках.

У школі були оформлені піонерська кімната, кімната застави ЮДП, кімната ЮДПД, кабінет туристичного клубу «Пошук». У цих приміщеннях зберігались матеріали про проведену роботу. З 1976 року при школі була організована агітбригада, яка працювала в школі та в будинку Просвіти. У роботі допомагали музичні та методичні керівники клубу: Олійник Наталія Михайлівна, Будзар Станіслав, Фуревич Михайло (музичний керівник Будинку піонерів). Агітбригада працювала до 1989 року і весь час займала перше місце в обласних олімпіадах художньої самодіяльності та нагороджена перехідним кубком, кришталевою вазою.

У 1963-1964 рр. було організовано групу музикантів естрадних оркестрів в складі Кирієнко М., Кирієнко А., Кукура А., Митькова Л., Лучишин Б. Вони організовували вечори, концерти, виступи.

У школі вперше в районі зародилась така форма роботи як вогники. Ініціатором був Чайковський Юрій Михайлович і його учні Ашкінізі Р.П., Дзюба Богданя, Поправкіна Марія, Качмар Марія.

У 1970 році в школі була оформлена кімната Леніна. Цінність її була в тому, що виставлені були картини намальовані вчителями школи: Чайковським Юрієм Михайловичем, Жолобком Григорієм Даниловичем. Учителі літератури зібрали краєзнавчий матеріал району, області про Добро миль і його околиці, про новому

У ленінській кімнаті відбувалися свята червоної зірочки, де малят організовували в жовтеньські групи проводили поділ їх на зірочки. У зірочку діти об'єднувались за інтересами, за місцем проживання. Тут діти готувалися до вступу в піонери. У піонерську організацію приймали дітей з 9 до 14 років. Клас-загін поділявся на ланки (ланка – це найменша група дітей, яка формується за інтересами, по місцю проживання). Піонери готуються до вступу в комсомол. Це вже учні старші, які повинні вирішувати складні питання життя в школі та в позашкільний час.

З 1963 року в школі працювали дві старші піонервожаті:

1. Благута Софія Петрівна
2. Якуб Надія Миколаївна
3. Гаванко Галина Дмитрівна
4. Полюга Оксана
5. Токар Надія Степанівна
6. Беницька Оксана
7. Казьо Богдана Миколаївна
8. Фуревич Лідія Михайлівна
9. Казьо Олександра Василівна
10. Бачинська Мирослава.
11. Шандерська Марія
12. Гнилка Марта
13. Висоцька Любов

Благута Софія Петрівна працювала старшою піонервожатою в школі з 1960 року, а з 20 лютого 1973 року працювала організатором позакласної і позашкільної роботи .

Під її керівництвом учні школи щорічно брали участь в районному огляді художньої самодіяльності шкіл: хор, художнє читання, сольні номери ансамблі, танці. Члени художньої самодіяльності школи брала участь у святкуванні Дня молоді в місті. Слід відзначити , що учні школи займали призові місця на оглядах-конкурсах як у районі , так і в області.

У школі щорічно проводилась здача учнями норм Всесоюзного фізкультурного комплексу «Готовий до праці і оборони». Переможців нагороджували значком ГТО.

Після закінчення екзаменів проводилась виробнича практика учнів 9-х класів на базі шкільної швейної і столярної майстерень, в спортзалі та на спортивному майданчику, по монтажу предметних кабінетів. Учні під час виробничої практики також проводили ремонт парт, виготовляли стінгазети працювали в польових бригадах колгоспу і на пришкільній ділянці.

У березні 1970 року школу було забезпечено технічними засобами: встановлено 3 кіноапарати, 2 епідіаскопи, 13 фільмоскопів, 5 магнітофонів, 4 програвачі, 1 телевізор, придбано 702 діяфільми . У той же час проводяться конкурси на краще виготовлення саморобних навчально-наочних приладів і посібників та на найкраще оформлення кабінетів.

Згідно з Постановою ЦК КПРС «Про перехід на безкоштовне користування підручниками учнями загальноосвітніх шкіл» у 1979 р. створено і поповнено бібліотечний фонд школи .З 1980 року з метою виховання в учнів бережливого ставлення до книги проводиться операція «Живи, книго », створено гурток юних друзів книги, проводиться конкурс на краще збереження підручника.

2.8. Відомі особи, що навчалися в школі

1. Войтів Галина Володимирівна - м. Львів інститут українознавства.
2. Войтів - Кравців Марія Миколаївна - м. Дрогобич, старший викладач кафедри іноземних мов.
3. Кіндзерський Юрій Михайлович - страхова компанія "Княжа", голова правління.
4. Красневич Андрій Ярославович - Львівська національна ветеринарна академія, доцент кафедри біохімії і біотехнології.
5. Кріль Михайло Михайлович - доктор історичних наук, професор Львівського університету ім. Івана Франка.
6. Шатинська Надія Михайлівна - управління культури і туризму Львівської ОДА, заступник начальника фінансово - економічного відділу.
7. Угрин - Білоніжко Наталія Степанівна - доцент Львівського аграрного університету.
8. Гамада Роман Романович - сходознавець, перекладач, літературознавець (Львівський університет ім. Івана Франка).
9. Білик Володимир - заступник ректора митної академії Санкт - Петербурга.
10. Бабич Володимир - викладач Львівської комерційної академії.
11. Гаваньо Іван - отець - магістр Богословських наук.
12. Білик Мирон - доцент Дрогобицького університету.
13. Володимир Глухий - заслужений артист України.
14. Турчин Ольга - викладач латинської мови Курського медуніверситету.
15. Назаревич Богдан - викладач університету " Львівська політехніка".
16. Кавін Ярослав - кандидат технічних наук, Львівська академія друкарства.
17. Хомічак Любомир - заступник декана Київського технологічного інституту харчової промисловості.
18. Пушак Ярослав - доцент Львівської академії друкарства.
19. Лопушанський Андрій Ярославович - депутат Верховної Ради України V скликання.
20. Бандура Володимир - кандидат фізико - математичних наук КНДУ.
21. Кривавич Дмитро - український скульптор, народний художник України.
22. Гець Микола - історик, професор університету у Бразилії, автор книги "Доброміль - столиця Гербуртів".
23. Мегіц Микола - докторант Мюнхенського університету, ініціатор створення фонду "Освіта України - майбутнє України", меценат шкільного конкурсу "Учень року".

24. Кукура Юрій - кандидат хімічних наук Львівської друкарської академії.
25. Токар Юрій - хірург, співак, композитор, лауреат фестивалю " Червона рута".
26. Міка Тарас - аспірант КНУ ім. Івана Франка (кафедра аналітичної хімії), кандидат хімічних наук.

III. ВИСНОВКИ

Історія – це не тільки вчителька життя, а й , як мовив видатний іспанський письменник-гуманіст , представник доби Відродження Сервантес, скарбниця наших діянь , свідок минулого , приклад і повчання та сучасного для майбутнього.

Знатимуть діти історію своєї школи - вони цікавитимуться історією рідного села чи міста, вивчатимуть історію своєї держави.

Кожна школа повинна мати свій літопис . Ця тема , допоки є вчитель і учень – вічна. Саме в школі плекається душа кожного , саме в ній формується особистість і громадянин.

Літопис школи продовжується і буде продовжуватися моїми наступниками. Школа – це моя колиска, мій дім.

Багато зробили попередні покоління, а ще більше належить зробити наступним, адже через війни, розруху, гноблення – багато втрачено. Господь дав шанс жити і працювати для майбутньої слави України.

Історія засвідчує: школа на всіх етапах розвитку сприймалася як освітньо-виховний комплекс, як організм, що розвивається разом з процесом держави. Тому і назвали її "школою розвитку", "школою життя", а ще "школою майбутнього".

Саме такою і має бути школа – розумною, ефективною, гуманною, допомагати дитині здійснити своє людське призначення.

Школа – це простір життя дитини; тут дитина має готуватися до життя, тобто школа має бути для учня, а не учень для школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія Української державності. – Л.: Світ, 1995. – 162с.
2. Історія міст і сіл Української РСР. Львівська область. – К., 1968 р. – 768с.
3. Лазарик І. Доброміль та околиці. – Коломия, 1999. – 108с.
4. Прикарпатська асоціація краю. Старосамбірщина І. Ст. Самбір, 2001. – 29с.
5. Кріль М. Старосамбірщина в другій світовій війні // Старосамбірщина ІV. Ст. Самбір, 2008. – 137с.
6. Фурдичко О., Леськів О. Школа в Стрільбичах. – Л.: Панорама, 2002. – 6,57,172с.
7. Поза межами можливого: школа якою вона є./ За редакцією кандидата філологічних наук М. Мосієнко. – К.: Шкільний світ, 2004р. – 109с.